

Verslag Politiek Café – Zelfredzaamheid

Deze maand ging het politiek café over het onderwerp zelfredzaamheid. Met de Nationale Ombudsman Reinier Van Zutphen en Bert van Alphen, wethouder Sociale Zaken en Armoedebestrijding in Den Haag namens GroenLinks. Wat houdt zelfredzaamheid eigenlijk in en wat mag de overheid van haar burgers verwachten?

De rol van de Nationale Ombudsman

De Nationale Ombudsman ontvangt jaarlijks tot wel 30.000 verzoeken. Van Zutphen begint met te vertellen over zijn rol als ombudsman en wat zijn rol is in de samenleving. Als voorbeeld haalt hij het niet hebben van een identiteitsbewijs aan. Wanneer je geen identiteitsbewijs hebt kan je je niet inschrijven bij de gemeente en daardoor geen aanspraak maken op bepaalde vormen van ondersteuning. Dit leidt tot een vicieuze cirkel waar men niet meer uitkomt. De les is dat wanneer we burgers niet helpen of wanneer we de verkeerde eisen stellen om hulp te mogen ontvangen, we mensen beletten zelfredzaam te zijn. Wanneer mensen in problemen zijn beland, moet je ze aan de hand nemen en stapje voor stapje terugbrengen naar een positie van zelfredzaamheid, betoogt Van Zutphen.

Er zijn veel betrokken mensen, veel goede schuldhelpverleners, veel goede ambtenaren, veel welwillende burgers en vrijwilligers. Maar, waarschuwt Van Zutphen, we moeten in ogenschouw houden dat we te maken hebben met mensen die, doordat ze in een probleemsituatie verkeren, niet datgene kunnen waarvan wij vinden dat het eigenlijk zou moeten. Als we ons daar bewust van zijn, dán zetten we een stap naar voren bij het oplossen van het echte probleem: armoede.

“We zijn nog steeds bezig met het heel lastig te maken voor mensen die het al moeilijk hebben. Het belangrijkste om te onthouden is dat redzaamheid verdwijnt als je in de problemen zit. Als we dat vergeten dan doen we mensen onrecht aan en komen we niet tot een echte oplossing” eindigt Reinier van Zutphen zijn verhaal.

Schuldhelp in Den Haag

Wethouder Bert van Alphen benoemt eerst dat de gemeente Den Haag goed bezig is op het gebied van schuldenbestrijding, één van de speerpunten van dit college. Van Alphen benadrukt ook dat hij echt de wethouder van armoedebestrijding is, niet de wethouder van armoede. Ook zegt hij dat er naast de Nationale Ombudsman, ook lokale ombudsmannen zijn die een rol kunnen spelen. Van Alphen was zelf jeugdombudsman in Den Haag. Ook als je met de lokale overheid in de clinch ligt is het mogelijk om hulp te zoeken, en daarvoor hoef je niet altijd gelijk naar de Nationale Ombudsman.

Wat vaak gebeurt is dat mensen met problemen tegen de muur van de overheid aanlopen. Van Alphen maakt het punt dat iedereen zelfredzaam is, maar wanneer het moeilijk wordt gaat het bij sommigen mis. Een groot probleem is stress. “De stressfactor is enorm”, benoemt van Alphen. Deze stress wegnemen moet daarom een prioriteit zijn.

In Den Haag wonen veel jongeren met schulden. Wat Den Haag daarom heeft gedaan is het opstarten van het Schuldenlab. In het Schuldenlab werken verschillende maatschappelijke organisaties samen om problemen aan te pakken en oplossingen te bieden. Ook het bieden van perspectief is belangrijk, zegt Van Alphen. Je kunt een jongere met schuldenproblematiek het niet helemaal alleen laten doen. Het is belangrijk om er gezamenlijk voor de jongere te zijn en een vangnet te bieden. Dat is een aanpak die werkt.

Ook benoemt van Alphen dat er een *helpdesk geldzaken* is in Den Haag waar iedereen terecht kan. “Eerst was het heel lastig om hulp aan te vragen, wat ertoe leidde dat er weinig aanspraak op hulp gemaakt werd, want ‘je was toch zelfredzaam?’. Daarom zorgen we voor een plek waar iedereen terecht kan en hulp kan krijgen.”. Van Alphen eindigt met te zeggen dat iedereen de overheid is.

In debat over schulden

In het debat over schuldhulp begint Van Alphen met te stellen dat je als overheid verplicht bent dat je het gesprek over schulden kan voeren. Vanuit de zaal wordt genoemd dat er dan mensen zijn die zeggen dat je ingaat tegen de zelfredzaamheid van mensen wanneer je ze probeert te ondersteunen. Van Alphen zegt dat dat gedeeltelijk wel klopt, maar je uiteindelijk toch mensen wilt helpen. Dus dat je dan een afweging moet maken. Van Zutphen voegt daaraan toe dat alles begint bij bestuurders, bij wethouders, bij ambtenaren. Eigenlijk zou je ambtenaren moeten belonen als ze buiten de lijntjes kleuren, betoogt van Zutphen. Als je mensen helpt moet je beloond worden. Van Alphen zegt hier wel bij dat in zijn geval de gemeenteraad bepaalt hoe ver hij mag gaan.

Vanuit de zaal wordt aangegeven dat vaak binnen de lijntjes ook opties zijn, zoals de hardheidsclausule die in veel verordeningen zit. Daarop komt een duidelijk antwoord van de Nationale Ombudsman: “We moeten uit die rigiditeit. Als mensen vragen om een e-bike, moet je ze geen mobiliteitsscooter geven omdat dat het beleid is. Dat werkt niet.”

Een ander probleem dat wordt aangekaart is privacy. Overheden mogen niet zomaar informatie die inbreuk maakt op de privacy van burgers met elkaar delen. Van Zutphen zegt dat hij de toestemmingsvereiste maar een vreemde vindt: ‘Je vraagt ook niet op de operatietafel of iemand geopereerd wil worden’. Wel kan er veel meer dan veel ambtenaren denken, zegt Van Zutphen, maar zijn mensen bang om privacyregels te schenden.

De laatste vraag gaat over hoe laagdrempelig de overheid is. Wethouder Bert van Alphen reageert dat de overheid dat niet is. Veel mensen kunnen niet vinden wat ze nodig hebben en dat maakt het onnodig lastig.

De impact van digitalisatie op zelfredzaamheid

Tijdens het politiek café werden ook enkele filmpjes gedeeld, waaronder een trailer van de film ‘I, Daniel Blake’ ([hier](#)). In deze clip wordt het probleem aangehaald dat mensen, o.a. ouderen, veel moeite hebben met de digitalisering van de overheid.

Van Zutphen stelt dat we niet alles volledig moeten digitaliseren. Bij ouderen is duidelijk dat digitalisering kan leiden tot een verlies van zelfredzaamheid. In Den Haag is wel een digitaliseringsslag, zegt Van Alphen, maar je moet altijd de afweging maken of digitalisering nuttig en nodig is.

Vanuit de zaal wordt de vraag gesteld of er geen breder probleem is omtrent digitalisering: de ontmenselijking van de overheid. Van Zutphen antwoordt dat we ondertussen niet meer zonder digitale systemen kunnen. Maar, we moeten de menselijkheid wel weer terugbrengen in deze systemen. Menselijk contact is heel belangrijk. Het afkappen van deze mogelijkheid doet aan alle burgers tekort, aldus Van Zutphen.

Van Alphen eindigt met te zeggen dat je ook gewoon productiewerk moet doen, en dat daar de digitalisering van pas komt. Maar tegelijk wil je waar mogelijk maatwerk leveren, en daar moet de gemeente zich voor inzetten.